

KOVÁCS DOROTTYA

ÁTSZÓTAGOLÁS A SPANYOL NYELVBEN: MI EZ, ÉS HOGYAN TANÍTSUK?¹

BEVEZETÉS

A kiejtés, ezen belül pedig a szupraszegmentális jellemzők fontosságával számos kutatás foglalkozott már. McBride (2015) például spanyol anyanyelvi beszélőket (mexikói és argentin egyetemi hallgatókat) és amerikai egyesült államokbeli spanyoltanárokat kért fel, hogy amerikai, a spanyolt idegen nyelvként tanuló egyetemisták beszédprodukciónak véleményezzék. A szerző eredményei alapján az amerikai spanyoltanárok a hangok szintjén (szegmentális szint) jelöltek meg problémás jellemzőket, míg az anyanyelvi értékelők érthetőség szempontjából szupraszegmentális jellemzőket („folyékonyság”, beszéd- és artikulációs tempó, szünettartás és hezitálás) hangsúlyoztak ki zavaró tényezőkként. Mindkét csoport (a spanyol anyanyelvi beszélők és a nem anyanyelvi tanárok is) negatívabb tulajdonságokat kötöttek azokhoz a nyelvtanulókhoz, akiknek a kiejtése idegenebbnek hatott, mint azokhoz, akik a célnyelvihez közelebb eső kiejtéssel rendelkeztek.

Schairer (1992: 310–318) is a spanyolt idegen nyelvként (kezdőtől egészen a felsőfokú szintig) beszélő adatközlők felolvasását értékeltette anyanyelvi beszélőkkel. A véleményező visszajelzései alapján a nyelvtanulók teljesítményét leginkább

.....
1 Jelen kutatás az Innovációs és Technológiai Minisztérium és a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap által létrehozott „Új Nemzeti Kiválóság Program” (ÚNKP-21-2) támogatásával jött létre. Szeretném megköszönni témavezetőmnek, Baditzné dr. Pálvölgyi Katának odaadott segítségét és hasznos észrevételeit a dolgozatom tartalmát és nyelvezetét illetően.

a mássalhangzók átkötése (átszótagolása) és a hangsúlyos és hangsúlytalan magánhangzók kiejtése befolyásolta együttesen.

Emellett a hangsúlytalan és hangsúlyos magánhangzók, valamint a kettőshangzók (diftongusok) hármasa is jelentős hatást gyakorolt az anyanyelvi értékelők véleményére².

Jelen tanulmány tárgya a spanyol-magyar kontrasztív nyelvészet egy kevésbé vizsgált területe, a beszéd egy szupraszegmentális jellemzője, a már említett *átszótagolás*. Egy nagyobb projekt kezdő lépéseként az értekezésem elsődleges célja az említett jelenség ismertetése (elsősorban elméleti megközelítésből, a magyar és a spanyol nyelvre fókuszálva), valamint olyan tanításmódszertani gyakorlatok bemutatása, melyek megkönnyíthetik az átszótagolás tanítását a spanyol nyelvórákon.

A kérdéses jelenség definíciójának és jellemzőinek ismertetése után részletesebben látni fogjuk, hogyan jelenik meg a spanyol és a magyar nyelvben, valamint számos más nyelvből (többek között angolból, a franciából, és a hollandból) is találunk majd példát az átszótagolásra. Emellett arra is ki fogunk térni, miért fontos, hogy a spanyol nyelvtanulók ismerjék és alkalmazzák az átszótagolást beszédprodukciójukban. Végezetül pedig konkrét és gyakorlati módszerek, feladatok kerülnek bemutatásra több kompetencia (beszéértés, beszédkézség) és egyéb területek (téma bevezetése, olvasás, vizualizáció) szintjén is.

AZ ÁTSZÓTAGOLÁS MEGHATÁROZÁSA

Vennemann szótagkapcsolat-törvényei (1988; idézi DRESSLER – SIPTÁR, 1989: 39 és 1998: 45) alapján, ha szavak összekapcsolása által két szótag szomszédossá válik, úgynevezett *átszótagolás* jöhet létre, ami egy széles körben elterjedt és stabil státuszú jelenség a különböző nyelvekben (LAHOZ-BENGOCHEA – JIMÉNEZ-BRAVO, 2020: 2). Az átszótagolást (spanyolul *resilabificación*, *resilabeo* vagy *reanálisis*; angolul *resyllabification*) tekinthetjük egy „szintaktikai egységeket újraformáló folyamatnak”³ (saját fordítás, CIVIT CONTRA 2018: 207; OROPEZA ESCOBAR, 2012: 60), és a szótagszerkezet posztlexikális (vagyis a morfokra, szavakra, szósorozatokra nem érzékeny, lásd KÁLMÁN – TRÓN, 2007: 99) újraszervezését jelenti (LAHOZ-BENGOCHEA – JIMÉNEZ-BRAVO, 2020: 2). A jelenség akkor fordul elő, amikor egy adott fonetikai környezet szótagszerkezete megköveteli, hogy az egyik szótag néhány eleme a következő szótag részét képezze (CIVIT CONTRA, 2018: 215).

.....

2 Érdemes megemlíteni, hogy a diftongusoknak is lehet szerepük a szupraszegmentális szinten, ha például szóhatáron jelennek meg.

3 „proceso de reformación de las unidades sintácticas”

Egészen konkrétan Steriade (1988: 287) és Harris (1993: 181; idézi HIM FÁBREGA, 2015: 177–178) a VC.V szerkezet V.CV-vé való átszervezését emeli ki, így például az *el hombre* (magyarul: ‘a férfi’) kiejtése [e.ˈlom.bre] lesz (CIVIT CONTRA, 2018: 215). Vennemann (1988; idézi DRESSLER – SIPTÁR, 1989: 39 és 1998: 45) alapján Dressler és Siptár (1989: 39 és 1998: 45) több más feltétel mellett arról ír, hogy a kóda (szótagzárlat) utolsó mássalhangzója akkor helyeződik át a következő szótag kezdetébe (szótagelőbe, onset pozícióba), ha az adott kóda két mássalhangzóból, a rákövetkező szótagkezdet pedig egyetlen mássalhangzóból áll. Ezek mellett Civit Contra (2018: 207) az átszótagolásnak egy más formáját is megemlíti a spanyol nyelvre vonatkozóan, mely során az első szó szóvégi magánhangzója és a következő szó kezdő magánhangzója egyetlen szótagot fog alkotni (amennyiben ugyanannak a fonológiai kontextusnak a részei mindkettén). Ily módon a két, eredetileg szótagmagként funkcionáló magánhangzó diftongust formál, ezáltal pedig csökkenni fog a szótagszám: a *mi amigo* (magyarul: ‘barátom’) szókapcsolatot [mja.ˈmi.go]-ként fogjuk ejteni. Ez utóbbi jelenséget, vagyis a szóvégi és a következő szó eleji magánhangzók összeolvadását szótagegybevonásként vagy szótagösszevonásként ismerjük (spanyolul *sinalefa*, ógörögül *synaloiphē*⁴) (BOWEN, 1956: 7; CONTRERAS, 1969: 61; ESPINOSA, 1924; HUALDE, 1994, idézi ROMÁN et al., 2018: 155; HUALDE, 2014: 77; HUALDE et al., 2010: 98).

Érdemes még megemlíteni Carranza (2012) több, különböző tanulmányon is alapuló meghatározását (CARRANZA, 2008; CARRANZA, 2009; MATSUMOTO, 2010 és MORIMOTO, 1984, idézi őket CARRANZA, 2012), ami szerint az átszótagolás egy negatív transzferjelenség, melyet a japán beszélők beszédprodukciójában figyelhetünk meg, amikor olyan angol vagy francia szavakat ejtenek ki, amelyek komplex mássalhangzó-kapcsolatot tartalmaznak. Ebben az esetben a japán nyelvtanulók egy magánhangzót (vagy ejtéskönnyítő elemet) ékelnek be, hogy feloldják a japán nyelv számára ismeretlen mássalhangzó-torlódást. Például a spanyol *traducir* (*lefordítani*) igét „TORAducir”-ként ejtik a japán nyelvtanulók.

ÁTSZÓTAGOLÁS A SPANYOLBAN

A spanyol nyelvben nagyrészt nyílt (szótagzárlattal nem rendelkező) szótagokat találunk, magánhangzó-redukció nélkül (DEL VISO, 1991, idézi GUTIÉRREZ et al., 2003: 66; PIKE, 1945, idézi LAHOZ-BENGOECHEA – JIMÉNEZ-BRAVO, 2020: 2), és a kontextus befolyásolni tudja az eredeti szótagolást (PUIGVERT OCAL, 2016: 839), vagyis a szavak elvlasztását, szegmentálását (LAHOZ-BENGOECHEA – JIMÉNEZ-BRAVO,

.....
4 A Merriam Webster online szótára alapján (webster.com/dictionary/synaloepha).

2020: 2). Így, ahogy Civit Contra (2018) írja, az átszótagoláshoz hasonló jelenségek „rendkívül gyakran”⁵ (saját fordítás) fordulnak elő szavak között, és maga az átszótagolás is általános jellemzője a spanyol nyelvnek (SELTING et al., 2019: 73).

A spanyolban az átszótagolás egészen pontosan a CV szerkezetet vagy szóhatáron átívelő magánhangzó-kapcsolatok esetében mondható gyakorinak (PUIGVERT OCAL, 2016: 839), de emellett olyankor is visszatérő a jelenség szóhatáron, amikor az első szó mássalhangzóra végződik, a következő szó pedig magánhangzóval (vagy néma *h*-val) kezdődik. Ebben az esetben a mássalhangzó a következő szó kezdő magánhangzójával együtt szótagkezdet lesz (LAHOZ, 2012: 136; LAHOZ-BENGOECHEA – JIMÉNEZ-BRAVO, 2020: 2; SELTING et al., 2019: 73). Más szóval a kóda pozícióban álló mássalhangzó a következő szó vagy szótag kezdő magánhangzójához kapcsolódik, azzal egyetlen szótagot formálva. Ezáltal a szavak vagy szótagok közötti határ helye megváltozik, ami hatással van az adott szavak fonológiai és fonetikai alakjára (OROPEZA ESCOBAR, 2012: 60).⁶ Érdemes arra is kitérni, hogy egy fordított meghatározás alapján azoknak a szavaknak, amelyek magánhangzóval vagy néma *h*-val kezdődnek, az őket megelőző szóhoz kell kapcsolódniuk, egy (szóhatáron átívelő) szótagot alkotva annak utolsó hangjával (LAHOZ, 2012: 136).

Az átszótagolás jelenléte és minősége azonban a környezet mellett az adott nyelvváltozattól is függ. Például a félszigeti spanyolban (*español peninsular*) bármely mássalhangzó átszótagolódhat, míg például bizonyos ecuadori dialektusokban néhány mássalhangzó (például a /s/ és a /n/) nem tud átszótagolódni, míg mások (mint a /l/) igen (ROBINSON, 2012). A Puerto Rico-i spanyolra vonatkozó eredmények alapján pedig azt látjuk, hogy az átszótagolás alkalmazási tartománya az intonációs egységig terjed (MATHEWS, 1994).

Bizonyos nyelvváltozatokban megjelenik az úgynevezett aspiráció: a kóda pozícióban álló zörejhangok számos spanyol dialektusban aspirálódnak (lásd például BROWN – TORRES CACOULOS, 2002). A karibi spanyolban és az argentinai Río Negro tartományban beszélt változatban az aspiráció az átszótagolás előtt történik. Így ezeken a területeken a *dos alas* (magyarul: ‘két szárny’) kifejezést [do.ha.lah]-ként ejtik. Ezzel szemben Buenos Aires dialektusában az átszótagolás az aspiráció előtt megy végbe, és a *dos alas* kiejtése emiatt [do.sa.lah] lesz. Ez azt mutatja, hogy valóban előbb történt meg az átszótagolás, és az aspiráció így nem

.....
5 „suceden con una frecuencia extremadamente alta”

6 Ezzel ellentétben azonban Berg (1991) spanyol nyelvre vonatkozó eredményei azt mutatják, hogy a szótagkezdeti és szótagvégi elemek tulajdonságai különbözőek, Gutiérrez és munkatársai (2003: 66) pedig azt feltételezik, hogy ennek az a lehetséges oka, hogy a szótagvégi egységek jobban kapcsolódnak a szótagmaghoz, mint a szótagkezdetiek.

lesz érvényes az immár szótagelőként funkcionáló /s/ esetében (KAISSE, 1999, idézi LAHOZ-BENGOECHEA – JIMÉNEZ-BRAVO, 2020: 3 és 18).

Az előbbieken említett nyelvváltozatokon felül tekintsük meg a paraguayi spanyol és a (maya nyelv hatását mutató) yucatán-félszigeti dialektust, melyekre jellemző hangszalagzár (glottális zárhang, [ʔ]) beékelése a magánhangzóval kezdődő szavak elé, ami így megakadályozza az átszótagolás megvalósulását ezekben a környezetekben. Ennek fényében például a *mis hijos* (magyarul: ‘fiaim’) kifejezést [mis.ʔi.xos]-ként ejtik (LIPSKI, 2007; MICHNOWICZ – KAGAN, 2016; TRAWICK – MICHNOWICZ, 2019, idézi LAHOZ-BENGOECHEA – JIMÉNEZ-BRAVO, 2020: 2–3).

ÁTSZÓTAGOLÁS A MAGYARBAN

A magyar nyelvben a szótagolás folyamatos és jobb-bal irányú, vagyis újra kell alkalmazni morfológiai és fonológiai műveletek után. Előfordulhat például, hogy a szótó utolsó szótagjának kódája (szótagzárlata) átszótagolódik, ha a csatolt toldalék magánhangzóval kezdődik (LEVIN, 1985, idézi TÖRKENCZY – SIPTÁR, 2000: 87). Példának lássuk az *ablakok* szót, melyet [ab.la.kok]-ként szótagolunk.

Ennek ellenére számos elemzés szerint a magyar nyelvben problematikus az átszótagolás (esetleges) jelenléte. Szépe (2006: 87) például az átszótagolásra „egyszerűsítésként” és „fonetikai szótagolásként” is utal, és szerinte ez a „szekvenciaszervezési egyszerűsítő művelet” már a fonetika szintjéről is kiindulhat. Így az *elviszlek a [...]* kifejezés fonetikai szótagolása *el.visz.le.ka* [ɛl.vis.lɛ.kə] lesz, vagyis a *k*, ami az egyszerűsítés kiindulópontja, a következő szótag onsetjébe szótagolódik át, egészen pontosan a *k* a névelő (vagyis az *a*) üres szótagelő pozíciójába kerül. Mindez a morfémahatár megváltozásával is együtt jár, viszont ez a folyamat magával hozza azt a kritériumot, mely szerint az újonnan létrejött határ mindkét oldalán morféma marad, és ennek a szabálynak sem az „elviszle” (így hiányosan), sem pedig a „ka” (a betöltött onset pozícióval) nem felel meg.

Más tanulmányok (DRESSLER – SIPTÁR, 1989: 39 és 1998: 45–46) szerint a szótagvégi /b d t/ mássalhangzóknak át kellene szótagolódniuk a következő szótag kezdetévé (például a *mosd meg* [moʒ.dmeg] lenne), viszont a magyar nyelv nem tűri el /bm dm tn dl bf bv dv tm df/ kapcsolatokat (sem a zöngétlen megfelelőiket) a szótag elején. Ez a szótagkapcsolási preferencia (átszótagolás) és a szótagkezdetre vonatkozó megszorítás közötti szembenállás úgy oldódik meg, hogy a problémás zárhang törlődik. Ez alapján a magyarban az átszótagolás automatikusan együtt jár a kérdéses zárhang elhagyásával, pont azzal az eredetileg kódá pozícióban álló mássalhangzóéval, ami átszótagolódhatna. Azonban ezzel a magyarázattal is adódnak gondok: a jelenséget leíró elméletnek igaznak kelle-

ne lennie a réshangokra és a zár-réshangokra is, viszont ezek sosem törlődnek (a *törzsvendég* szóban például a *rzsv* hangkapcsolat minden elemét kiejtjük). Ezen felül az olyan háromtagú mássalhangzósorokból, melyek első eleme /r/, a /d/ törlődhet középső hangként, viszont más zárhangok nem (lásd *szerbtől*, [sɛrp-tø:l]-ként ejtve zöngétlenedés után). A szerzők érvelésüket azzal zárják, hogy ez a terület további vizsgálatokat igényel.

A sztenderd magyar nyelv mellett érdemes megvizsgálni az úgynevezett *csángó* nyelvjárást is, amely a sztenderdtől minden szinten a leginkább különböző magyar nyelvváltozat, és amelynek megértése nehézséget okozhat a többi magyar ajkú számára (KISS, 2003: 312). Ezzel a dialektussal kapcsolatban már korábban észrevették (GÁLFFY, 1964a, idézi HUSZTHY, 2016: 74; SZARVAS, 1874: 3), hogy a csángó beszélők hajlamosak átszótagolni az *az* határozott névelő mássalhangzóját a következő szó elejére (illetve a következő szótag onset pozíciójába) oly módon, hogy a kiejtésben ez a mássalhangzó tulajdonképpen teljesen összeolvad a szomszédos szóval, mintha ténylegesen annak része lenne. Erre egy példa a „zeskolába” kifejezés (‘[a]z iskolába’). Másfelől viszont Huszthy (2016: 74) szerint az erős átszótagolás ellenére a csángók tudatában vannak annak, hogy a /z/ a határozott névelő része, és lexikailag nem tartozik a szóhoz. A /z/ lexikalizálódása ellen szól az az érv is, mely szerint az átszótagolás más esetekben is előfordult a csángóban, ahogy például Huszthy (2016: 74–75) korpuszában az *egy izé* /j/-je a következő szótag kezdetévé válik.

MÁS NYELVEKBEN

Ahogy korábban már tárgyaltuk, az átszótagolás elterjedt jelenség a világ nyelveiben. Ennek fényében a következő szekcióban további példákat fogunk látni a jelen tanulmány fókuszában álló spanyol és magyar nyelven túl.

A spanyolhoz hasonlóan számos újlatin nyelvre jellemző az átszótagolás. A franciában, pont, ahogy a spanyolban is, a szomszédos fonológiai szavak közötti határ nem blokkolja a szótagolást, amit a franciában a *liaison* és az *enchaînement* (kb. *átkötés*) képvisel (VOGEL, 1991: 56). A két jelenség közötti különbség abban keresendő, hogy az *enchaînement* esetében az első szó szóvégi mássalhangzóját mindenképpen kiejtjük (például *chaque*, vagyis ‘minden/mindegyik’), és ha a következő szó magánhangzóval kezdődik (*avion*, ‘repülőgép’), a kifejezésben átszótagolást találunk, lásd ebben az esetben *chaque avion* [ʃa.ka.vjɔ̃] (SPINELLI et al., 2002: 85). A *liaison* ezzel szemben egy komplexebb folyamat, ugyanis a szóvégi mássalhangzót csak akkor ejtjük ki, ha a következő szó magánhangzóval kezdődik, és ekkor a következő szó elejére kerül át a kérdéses mássalhangzó. Például

a *petit* ('kis, kicsi') szó /t/-je a következő szó elejére szerveződik át, amennyiben az magánhangzóval kezdődik (lásd a *petit enfant*, ejtése: [pə.ti.tã.fã], magyarul 'kis-/kicsi gyermek'). Viszont ha mássalhangzóval kezdődik a következő szó, nem ejtjük a kérdéses mássalhangzót, és átszótagolás sem történik, például *petit chat*, [pə.ti.ʃa], 'kis-/kicsi macska' (SPINELLI et al., 2002: 85; VOGEL, 1991: 56). Így tehát erre a két folyamatra tekinthetünk átszótagolásként (VOGEL, 1991: 56), ezzel szemben azonban más tanulmányok fontos különbségeket tárnak fel a *liaison* és az *enchaînement* általi átszótagolás között (FOUGERON, 2007), ami lehetetlenné teszi a közvetlen összehasonlítását a spanyol és a francia nyelv átszótagolási jelenségeinek (LAHOZ-BENGOCHEA – JIMÉNEZ-BRAVO, 2020: 5).

Az olasz nyelvben az átszótagolás egyike a nyelv azon fonológiai jellemzőinek, amelyek a leggyakrabban jelennek meg transzferjelenségeként, például az angolban. Az olasz az intonációs egység szintjéig alkalmazza az átszótagolást (azon felül nem), így lehetséges fonológiai szavakon át is. Ebben a nyelvben azonban nagyon kevés szó végződik mássalhangzóra, ezért csak néhány olyan (egyébként elengedhetetlen) példát találunk, ami megmutatja, hogy egy adott környezet vagy szerkezet megengedi-e az átszótagolást vagy nem (VOGEL, 1991: 56–59).

A germán nyelvekre vonatkozóan már változatosabb képet kapunk az átszótagolás jelenlétét illetően. Az angolban például a szóvégi mássalhangzó ambiszillabikus lehet, vagyis ez a hang szótagkezdeti szerepet is betölthet a következő, magánhangzóval kezdődő szó esetében, miközben ugyanez a mássalhangzó az első szó szóvégi pozíciójában is maradhat, mint például az *an aim* ('egy cél') kifejezésben a [n] hang: [ə(n).'(n)ejm] (VOGEL, 1991: 52). Ennek ellentmond azonban az, hogy Lahoz (2012: 137) alapján az angolra jellemző egy glottális zárhang beékelése a magánhangzóval kezdődő szavak elé (ezáltal lehetetlenné válik az átszótagolás).

A kérdéses jelenség a hollandban is megtalálható. A nyelv szabályai szerint ugyanis a szótagvégi zörejhangok (obstruensek) zöngétlenednek, mégis találunk olyan eseteket, melyekben például a /d/ nem zöngétlenedik: *rood+ig* (kb. 'pirosas') [ro:d...] míg *rood+achtig* (kb. 'pirosszerű') [ro:t...]. Ennek magyarázata abban keresendő, hogy az említett zöngés /d/ a következő szótag onsetjévé szótagolódik át, így ezekben a kontextusokban rá már nem érvényes az említett szabály (lásd VOGEL, 1991: 56, BOOIJ, 1984: 268–269 alapján).

Az előbbiekkal ellentétben a németben nem található meg az átszótagolás, mert ennél a nyelvnel jellemző a hangszalagzár jelenléte magánhangzók vagy magánhangzóval kezdődő szavak esetében. Így a spanyollal szemben a németben a glottális zárhang megakadályozza annak lehetőségét, hogy a hangszalagok rezgése folyamatos legyen (LAHOZ, 2012: 137; MEINHOLD – STOCK, 1982: 93–103, idézi SERRANO MARÍN, 2017: 66–67).

Az átszótagolás a nem indoeurópai nyelvekben is megjelenik. Például az egyiptomi arab nyelv szabályai szerint a szótagnak egy (és csakis egy) mássalhangzóval

szabad kezdődnie. Ezért, amikor egy szó magánhangzóval kezdődik, az előző szó szóvégi mássalhangzója teljesen átszótagolódhat, ezzel létrehozva a hiányzó onsetet: lásd a *miš ana* ('nem én') szótagolása *mi.ša.na*-ként (VOGEL, 1991: 52). A japánban viszont az átszótagoláshoz hasonló jelenségek nagyon kevésbé jellemzőek, és ennek fényében a japán nyelvtanulók nem is ismerik azt (CIVIT CONTRA, 2018: 207).

AZ ÁTSZÓTAGOLÁS JELENTŐSÉGE

A szavak felismerése a beszédprodukcióban általában nehéznek bizonyul, különösen azért, mert folyékony beszéd esetében nem különülnek el szünetek segítségével, hanem összekapcsolódnak bizonyos fonetikai és prozódiai szabályok szerint. Emiatt a hallgatónak azonosítania kell a szavak közti határokat, amit a nem anyanyelvi beszélők nehézkesen és kevésbé hatékonyan tudnak csak kivitelezni; akár el is téveszthetnek néhány szóhatárt (CIVIT CONTRA, 2018: 215; CUTLER, 2012, idézi LAHOZ-BENGOCHEA – JIMÉNEZ-BRAVO, 2020: 1). Mindez alapján fontosnak tűnik ismerni az átszótagolást mint jelenséget és annak szabályait, és emellett több tanulmány is érvel. Például ha ismerjük a spanyol (vagy bármely más nyelv) fonetikai normáit, kevesebb problémával nézünk szembe a beszélt nyelv megértésekor (CIVIT CONTRA, 2018: 215; PUIGVERT OCAL, 2016: 839). Másrészt viszont, ha nem vagyunk tudatában ezeknek a szabályoknak, könnyebben zavarodunk össze, frusztráltakká válhatunk, ráadásul nyelvtanulók esetében mindez a motiváció elvesztését is magával hozhatja (CIVIT CONTRA, 2018: 217).

A diftongusok előfordulásának, a hangsúlyozás és az átszótagolás jellemzőinek (és szabályainak) Civit Contra szerint (2018: 217) komoly szerepe van a hallás utáni értés képességének csökkenésének és fosszilizációjának (rögzülésének) elkerülésében. Az átszótagolás különösen befolyásolja „a szóbeli szókincs kódolásának elvét”⁷ (saját fordítás) az artikulációs gesztusok létrehozásának megkönnyítésével és a célnyelv ritmusának elsajátításával együtt (PUIGVERT OCAL, 2016: 839).

Az átszótagolás (és a hozzá hasonló folyamatok) fontosságának ellenére úgy tűnik, hogy a jelenség problematikus a magyar ajkú nyelvtanulók számára, még a KER (Oktatási Hivatal, 2002) szerinti B2-es szinten is. Baditzné (2020) kutatásában egy B2-es KER szintű, spanyol szakos egyetemi tanulók beszédprodukciójából álló korpuszt használt. Ahogy a szerző is megjegyzi, ezekből a hangfelvételekből hiányoznak a spanyolra jellemző szó(át)kötési folyamatok (vagyis az átszótagolás). És valóban, a felvételek értékelésekor az anyanyelvi beszélők (mind spanyolországiak, mind latin-amerikaiak) kiemelték a szavak átkötési formáját, mint prob-

.....
7 „el principio de codificación del léxico oral”

lémás elemet a magyar nyelvtanulók beszédében (az európai spanyolt beszélők kevésbé voltak toleránsak a területtel kapcsolatban, mint az amerikaiak). Mindenképp fontos azonban hozzátenni (ahogy a szerző is jelzi), hogy az átszótagolás hiányának az oka feltehetőleg az, hogy az adatközlők beszéde nagyon szegmentált volt, gyakori szünetekkel és hezitálásokkal.

ÁTSZÓTAGOLÁS A NYELVOKTATÁSBAN

A korábbiakban említett és bemutatott problémákon, nehézségeken felül az átszótagolás a szótagösszevonással együtt általában sok diákot elbizonytalanít, mert azt a (hamis) benyomást kelti bennük, hogy gyorsabb beszédet hallanak (LAHOZ BENGOCHEA, 2007: 707–708). Mindennek azonban nem a beszédtempóhoz, hanem sokkal inkább a beszédritmushoz van köze. Ezáltal az átszótagolásra jellemző temporális elrendezés által a szavak elkülönítése nem lesz egyértelmű, a beszédértés nehezebbé válik, és megnehezíti a szókincshez (mentális lexikonhoz) való hozzáférést is (LAHOZ, 2012: 137).

Ezenfelül a szavak közti határ eltörlésének szükségessége egyike a spanyol nyelv legproblémásabb jellemzőinek a nyelvtanulók számára (GIL FERNÁNDEZ, 2007: 272). Ezért, és a korábbiakban leírtak miatt elengedhetetlennek tűnik a diákok megismertetése ezzel a jelenséggel. Ebben a fejezetben konkrét ötleteket fogunk látni az átszótagolás tanításához.

A téma bevezetéseként

Az átszótagolás témájának bevezetésekor emlékezetesebb lehet a nyelvtanulók számára, ha nem nyílt magyarázatot kapnak, hanem inkább indirekt módon közelítjük meg a témát. Például lejátszunk egy felvételt, melyen a beszélő azt mondja, hogy *venden aves* (a példa forrása LAHOZ-BENGOCHEA – JIMÉNEZ-BRAVO, 2020: 17), vagyis ‘madarakat árulnak’, ami a spanyolban kétértelmű (vagy ambiszillabikus), mert az átszótagolás szabályai szerint a *venden aves* (‘madarakat árulnak’) és a *vende naves* (‘hajókat árul’) szótagolása azonos. Így ha azt kérdezzük a nyelvtanulóktól, hogy *Mi a termék/árucikk?*, vitát nyithatunk a témáról, amely kifuthat az átszótagolás bemutatására ezen a problematikus szituáción keresztül.

A minimálpárok (vagy kontrasztív párok) használata ismert és széles körben elterjedt a terület módszertanában. Spinelli és munkatársai (2003) például kétszavas szósorból álló kontrasztív párokat használtak kísérletükben arra, hogy megvizs-

gálják, hogyan szótagolják a szavakat a franciák.⁸ A két szóból álló kontrasztív párok használata azonban kritikákat kapott a szemantikai kontextus fontosságának figyelmen kívül hatása miatt (lásd MATTYS et al., 2005). Például az angol *nitrate* (magyarul: ‘nitrát’) és *night rate* (vagyis ‘éjszakai árfolyam/díjszabás’) szavak kiejtése egységesen [ˈnajtɹejt]. Helyes szótagolásuk vagy elemzésük azonban lexikális tudást igényel a hallgató részéről (LEHISTE, 1960, idézi LAHOZ-BENGOECHEA – JIMÉNEZ-BRAVO, 2020: 13), és ez a lexikális tudás befolyásolhatja azt, ahogyan az anyanyelvi és nem anyanyelvi beszélők értelmezik ezeket a kétértelmű kifejezéseket (TREMBLAY, 2011). Így a minimálpárok egyike hátrányosabb helyzetbe kerülhet amiatt, hogy a beszélt nyelvben kevésbé gyakori, vagy azért, mert a kifejezés két tagja szokatlan együtttest alkot. Azt azonban figyelembe kell venni, hogy egyáltalán nem könnyű feladat ilyen kontrasztív párokat tartalmazó mondatokat találni (LAHOZ-BENGOECHEA – JIMÉNEZ-BRAVO, 2020: 13).

Érdemes kitérni Fraser (2001: 48 és 53) javaslatára is. Szerinte ahhoz, hogy a nyelvtanulók kiejtésén változtatni lehessen, meg kell változtatni a gondolkodásmódjukat is. Ehhez a szerző értelmetlen szavak használatát (is) javasolja, hogy elkülönítsük a koncepciót, elképzelést a percepciótól, vagyis hogy a nyelvtanulók ne a korábbi olvasmányaikból kiindulva, a korábbiakban tanultak alapján, vagy a helyesíráson alapulva próbálják kiejteni a szavakat.

A beszédértés és a beszédképességek szintjén

Általában véve a hiteles nyelvi anyagok, mint például a dalok, versek, vagy a karaoke segíthetik az olyan szupraszegmentális elemek fejlesztését, mint amilyen a beszédritmus. Az ilyen módszerek közvetett és játékos módon tanítják ezeket a jellemzőket (RENARD, 1979, idézi CARRANZA, 2012). A következőkben bemutatásra kerülő feladatok előnye az, hogy ezek közben a nyelvtanulók inkább a dallamra és a prozódiai jellemzőkre figyelnek, nem pedig a jelentésre (CARRANZA, 2012).

A dalok szerepét például Lahoz (2012: 145) is hangsúlyozza a beszéd ritmusával kapcsolatban. Kifejezetten a spanyol nyelvre vonatkozóan pedig a dalok más területeken is hasznosak lehetnek: megmutatják például, hogy a spanyolban egymástól nem mindig ugyanolyan távolságra találhatók a hangsúlyos szótagok (izokronia), hogy nem jellemző a magánhangzóredukció, és az átszótagolás szabályainak gyakorlását is segítik.

Hogy említsünk konkrét dalokat, a *Sofía* (Álvaro Solertől), és a klasszikus *Olvidame y pega la vuelta* (amit például Jennifer Lopez és Marc Anthony is feldolgo-

8 Eredményeik alapján a *dernier oignon* (magyarul: ‘utolsó hagyma’) és a *dernier rognon* (vagyis ‘utolsó vese’) kifejezések homofónok és a liaison miatt ugyanúgy szótagolódnak.

zott) soraiban⁹ is találunk olyan egyértelmű és felismerhető átszótagolásokat, amik a két dal osztálytermi alkalmazhatóságát segítik. Egy feladat lehet (már az átszótagolás szabályainak megismerése után) az esetlegesen átszótagolást tartalmazó kontextusok megkeresése a szövegben, majd a dal meghallgatása során a nyelvtanulók eldöntik, hogy valóban történik-e átszótagolás az adott helyen, vagy sem.

A dalok mellett a nyelvtörők is hasznosak lehetnek az átszótagolás tanításakor, mert ezeknek a rövid mondókáknak a célja az, hogy minél gyorsabban mondjuk el őket, ezáltal pedig a beszéd kevésbé lesz szegmentált, szünetekkel tarkított (ami megakadályozná az átszótagolást), és így könnyebben érhetjük el azt, hogy a nyelvtanulók tudat alatt alkalmazzák a jelenséget. Arra azonban mindenképp figyelniük kell, hogy olyan nyelvtörőket válasszunk, melyekben potenciális átszótagolást találunk. Használhatjuk például a következő szövegeket:¹⁰

El anillo del llavero:

„El anillo del llavero no tiene llaves. ¿Quién se ha llevado las llaves del anillo del llavero?”

Hipopótamo Hipo:

„El hipopótamo Hipo está con hipo, ¿quién le quita el hipo al hipopótamo Hipo?”

Mi papá es un papi:

„Mi papá es un papi, papucho, paupérrimo. Si mi papá es un papi, papucho, paupérrimo, un papi, papucho, paupérrimo es mi papá.”

Ingénietelas ingeniero:

„¡Ingénietelas ingeniero! si eres ingenioso, en lugar de ingenuo, llegarás a ser pronto un ingenioso ingeniero.”

Egy másik módszer, ami segíthet a célnyelv jellemző ritmusának elsajátításában és az esetleges átszótagolási hibák kijavításában, az a mondókák alkalmazása, még hozzá úgy, hogy dobogással vagy kopogással ütjük a ritmust, a szótagokat. Carranza (2012) azonban felhívja rá a figyelmet, hogy ez a módszer inkább a kezdőbb szinteken működik jól, mert a folyamatos kopogás azt feltételezi (helytelenül), hogy minden szótag (akár hangsúlyos, akár hangsúlytalan) ugyanolyan időtartamú.

9 A *Sofía*-ban: „Sin preocupación, en el corazón”, „Sé que te corté las alas”. Az *Olvidame y pega la vueltá*-ban: „Hace dos años y un día que vivo sin él”, „Hace dos años y un día que no lo he vuelto a ver”, „Y aunque no he sido feliz aprendí a vivir sin su amor”, „¿Qué vienes a buscar?”, „Por eso vete, olvida mi nombre, mi cara, mi casa”, „Vete, olvida mis ojos, mis manos, mis labios”, „Tienes experiencia”.

10 A nyelvtörők forrásai a következők: <https://www.mundoprimeria.com/trabalenguas/trabalenguas-cortos>, <https://www.pocoyo.com/trabalenguas/graciosos>, és <https://www.pocoyo.com/trabalenguas/tradicionales>

Az olvasás és a vizualizáció szintjén

Azokkal a szerzőkkel ellentétben, akik a szóbeliség fontosságát hangsúlyozzák, Civit Contra (2018) a szavak írásmódját emeli ki, és szerinte a tanároknak is azt kell sugallniuk diákjaik felé, hogy erre figyeljenek első lépésként. Például a nyelvtanulóknak az írott formát kell használniuk kiindulópontként, és az átszótagolás szabályai alapján meg kell keresniük az átszótagolásra alkalmas kontextusokat, majd átszervezniük a szótagokat (CIVIT CONTRA, 2018: 215). Ezt a feladatot ki is lehet egészíteni: a nyelvtanár összeír (vagy például a sajtóból keres) mondatokat, és a nyelvtanulóknak jelölniük, aztán pedig alkalmazniuk kell bennük az összes olyan kiejtéssel kapcsolatos szabályt (köztük a szavak átkötésére vonatkozókat), amit már tanultak, így például az intonációra, diftongusokra és a szegmentális szintre vonatkozó normákat. Ezáltal megkapják a teljes mondatok kiejtését. Természetesen szükség esetén a tanár segítséget nyújthat azoknál a területeknél, amiket még érintettek a diákokkal a tanulás során (CIVIT CONTRA, 2018: 220).

Emellett hasznos lehet az olyan mondatok használata, amelyekben a szavak nem különülnek el szóközök segítségével (vagyis úgynevezett *szó/mondatkígyók*), és a tanulóknak az a feladatuk, hogy megkeressék a szóhatárokat. Ez a feladat egyrészt felhívja a figyelmet magára a jelenségre (nyilvánvalóan a kétértelmű szavak esetében), másrészt pedig vizualizálja az átszótagolás szabályait (CIVIT CONTRA, 2018: 215–216 alapján).

Az írott formára fókuszáló feladatok után következhet az olvasás szintje, és kérhetjük a nyelvtanulókat, hogy olvassák fel, ejtsék ki a mondatokat a tanult szabályok gyakorlásával (viszont nem szükséges egyetlen lélegzetvétellel végigolvasniuk őket). Civit Contra (2018: 220–221) szerint ha követik ennek a folyamatnak a lépéseit, a diákok fokozatosan hozzászoknak a szükséges átalakításokhoz, és később már a beszédükben is tudják alkalmazni őket. Ez az előbbieken vázolt folyamat, feladat-sor egy olyan szisztematikus struktúrát ad nekik, amit később bármely pillanatban tudnak majd hasznosítani a későbbiekben a spanyol nyelvű beszédprodukciójuk során (CIVIT CONTRA, 2018: 220–221).

KONKLÚZIÓ

Ebben a tanulmányban a beszéd egy szupraszegmentális jellemzőjét, az átszótagolást tárgyaltuk, ami a szóvégi mássalhangzó áthelyeződése a következő szó elejére (STERIADE, 1988; CIVIT CONTRA, 2018). Ahogy láthattuk, a jelenség a világ számos nyelvében előfordul, ahogy a spanyolban például kifejezetten általánosnak, gyakorinak mondható (CIVIT CONTRA, 2018; SELTING et al., 2019). Ezzel szemben a sztenderd magyarra vonatkozóan az átszótagolás jelenléte kevésbé

egyértelmű, illetve több problémát is felvet (lásd például SZÉPE, 2006; DRESSLER – SIPTÁR, 1989 és 1998).

Talán ez a kérdéses helyzet az oka annak, hogy a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók beszédprodukciójára nem, vagy csak kevésbé jellemző ennek alkalmazása (BADITZNÉ, 2020). Baditzné (2020) eredményeihez hasonlóan egy saját kutatásom (KOVÁCS, 2021) is arra világított rá, hogy a B2-es KER szintű magyar nyelvtanulók spanyol nyelvű beszéde oly mértékben szegmentált, vagyis olyan kevés szót ejtenek egymás után beszédszünet vagy hezitálás nélkül, hogy ez megakadályozza a szótagösszevonás gyakori alkalmazását. Ez az eredmény pedig párhuzamba állítható az átszótagolással is, hiszen e jelenség is szóhatáron valósul meg. Mivel a szakirodalom kihangsúlyozza az átszótagolás ismeretének jelentőségét például a beszélt nyelv megértésében (CIVIT CONTRA, 2018; PUIGVERT OCAL, 2016), fontos lenne, hogy ez a terület (is) több figyelmet kapjon a nyelvórákon.

Bár ebben a tanulmányban az átszótagolás a témájának gyakorlati vetületéből is láttunk egy szeletet, a terület további kiaknázandó lehetőségeket, kutatási témákat és résztémákat tartalmaz. Így például mindenképpen érdemes lenne vizsgálni az átszótagolás megítélését a sztenderd magyar nyelvben. A spanyol anyanyelvű beszélők és a magyar ajkú nyelvtanulók beszédprodukciójának az átszótagolás vonatkozásában való összehasonlítása pedig egy jövőbeli, részletesebb, empirikus kutatást tartalmazó tervem része. Mindemellett pedig szeretnék egy, a látott gyakorlatokat a különböző nyelvtani és szókincsbéli témákba beépítő feladatsor-javaslatot létrehozni a közeli jövőben, ezzel is segítve, hogy a spanyol nyelvtanulók megismerjék és alkalmazzák az átszótagolást beszédprodukciójukban.

BIBLIOGRÁFIA

- BADITZNÉ PÁLVÖLGYI Kata (2020), „Magyar ajkú spanyol nyelvtanulók kiejtése spanyol anyanyelvűek szemével”, in FÓRIS Ágota, BÖLCSKEI Andrea, NÁDOR Orsolya, SÓLYOM Réka (eds.): *Nyelv, kultúra, identitás. Alkalmazott nyelvészeti kutatások a 21. századi információs térben*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 13–18. <http://real.mtak.hu/113106/>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- BERG, Thomas (1991), „Phonological processing in a syllable-timed language with pre-final stress: Evidence from Spanish error data”, *Language and Cognitive Processes*, 1991/6(4), 265–301.
- BOOIJ, Geert E. (1984), „Principles and parameters in prosodic phonology”, in BUTTERWORTH, Brian, COMRIE, Bernard, DAHL, Osten (eds.): *Explanations for Language Universals*, Amsterdam, Mouton Publishers 249–280. https://www.researchgate.net/publication/28648150_Principles_and_parameters_in_prosodic_phonology, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- BOWEN, J. Donald (1956), „Sequences of vowels in Spanish”, *Boletín de Filología*, 1956/9, 5–14. <https://revistamad.uchile.cl/index.php/BDF/article/view/50467/53004>, letöltés ideje: 2021. 11. 19.

- BROWN, Esther L., TORRES CACOULOS, Rena (2002), „¿Qué le vamo aher?: Taking the Syllable out of Spanish /s/ Reduction”, *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics*, 2002/8(3), 17–31. <https://repository.upenn.edu/pwpl/vol8/iss3/3/>, letöltés ideje: 2021. 11. 18.
- CARRANZA, Mario (2008), „Fenómenos de interferencia fónica relacionados con el fonema /u/ en la interlengua de estudiantes japoneses de español como lengua extranjera”, *Estudios Lingüísticos Hispánicos*, 2008/23, 1–22. https://www.researchgate.net/publication/262875961_Fenomenos_de_interferencia_fonica_relacionados_con_el_fonema_en_la_interlengua_de_estudiantes_japoneses_de_espanol_como_lengua_extranjera, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- CARRANZA, Mario (2009), „Percepción por hablantes nativos de español de las realizaciones del fonema vocálico /u/ y de vocales epentéticas en la interlengua de estudiantes japoneses de ELE”, *Lingüística Hispánica*, 2009/32(1), 1–14. https://www.academia.edu/390269/Carranza_M._2009_.Percepcion_por_hablantes_nativos_de_espanol_de_las_realizaciones_del_fonema_vocalico_u_y_de_vocales_epenteticas_en_la_interlengua_de_estudiantes_japoneses_de_ELE_Hispanica_32_1-14_Circulo_de_Linguistica_Hispanica_de_Kansai_Osaka, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- CARRANZA, Mario (2012), „Errores y dificultades específicas en la adquisición de la pronunciación del español LE por hablantes de japonés y propuestas de corrección”, in MORENO, Concha, Grupo de Investigación de la Didáctica del Español (GIDE) (eds.): *Nuevos enfoques de la enseñanza del español en Japón*, Tokio: Asahi, 51–78. https://www.researchgate.net/profile/Mario-Carranza-4/publication/262876037_Errores_y_dificultades_especificas_en_la_adquisicion_de_la_pronunciacion_del_espanol_LE_por_hablantes_de_japones_y_propuestas_de_correccion/links/0c9605390e344138e9000000/Errores-y-dificultades-especificas-en-la-adquisicion-de-la-pronunciacion-del-espanol-LE-por-hablantes-de-japones-y-propuestas-de-correccion.pdf, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- CIVIT CONTRA, Roger (2018), „Del Fonema a la Frase: Resilabificación en la Clase de Español Elemental”, *Kwansei Gakuin University Humanities Review*, 2018/23, 205–223. <https://core.ac.uk/download/pdf/196313013.pdf>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- CONTRERAS, Heles (1969), „Vowel Fusion in Spanish”, *Hispania*, 1969/59(1), 60–62. <https://www.jstor.org/stable/337724?origin=crossref>, letöltés ideje: 2021. 11. 19.
- CUTLER, Anne (2012), *Native listening: Language experience and the recognition of spoken words*, Cambridge, Massachusetts, MIT Press.
- DEL VISO PAVÓN, Susana (1991), *Errores espontáneos del habla y producción del lenguaje*, doktori disszertáció, Madrid, Universidad Complutense de Madrid.
- DRESSLER, Wolfgang U., SIPTÁR Péter (1989), „Towards a Natural Phonology of Hungarian”, *Acta Linguística Hungarica*, 1989/39(1–4), 29–51. <https://www.jstor.org/stable/44362742>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- DRESSLER, Wolfgang U., SIPTÁR Péter (1998), „A magyar nyelv természetes fonológiája felé”, in PÉTER Mihály (szerk.): *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XIX.*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 35–59. <http://real-j.mtak.hu/1143/>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- ESPINOSA, Aurelio M. (1924), „Synalepha and Syneresis in Modern Spanish”, *Hispania*, 1924/5(7), 299–309. https://www.jstor.org/stable/331182?origin=crossref&seq=1#metadata-info-tab_contents, letöltés ideje: 2021. 11. 19.

- FOUGERON, Cécile (2007), „Word boundaries and contrast neutralization in the case of enchaînement in French”, in COLE, Jennifer, HUALDE, José Ignacio (eds.): *Papers in Laboratory Phonology IX: Change in Phonology*, Berlin, Mouton de Gruyter, 609–642. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.563.8799&rep=rep1&type=pdf>, letöltés ideje: 2021. 11. 18.
- FRASER, Helen (2001), *Teaching Pronunciation: A Handbook for Teachers and Trainers: Three Frameworks for an Integrated Approach*. TAFE NSW, Access Division. <https://helenfraser.com.au/wp-content/uploads/HF-Handbook.pdf>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- GÁLFFY Mózes (1964a), „A moldvai csángó nyelvjárás hangrendszere”, *Nyelv és Irodalomtudományi Közlemények*, 1964/1, 31–44.
- GIL FERNÁNDEZ, Juana (2007), *Fonética para profesores de español: de la teoría a la práctica*, Madrid, Arco/Libros.
- GUTIÉRREZ, Nicolás, PALMA, Alfonso, SANTIAGO, Julio (2003), „El papel de la sílaba y de la rima en producción del lenguaje: Evidencia desde los errores del habla en español”, *Psicológica*, 2003/24, 57–78. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=647704>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- HARRIS, James (1996), „Integrity of prosodic constituents and the domain of syllabification rules in Spanish and Catalan”, in Hale, Kenneth, Keyser, Samuel Jay (eds.): *The view from building 20*, Cambridge, Massachusetts, Imprinta del MIT, 177–193.
- HIM FÁBREGA, Rodrigo (2015), „Sobre enclisis y elisión en griego antiguo”, *Káñina*, 2015/39(2), 173–180. https://www.researchgate.net/publication/297895290_Sobre_enclisis_y_elision_en_griego_antiguo, letöltés ideje: 2021. 11. 18.
- HUALDE, José Ignacio (1994), „La contracción silábica en español”, in DEMONTE, Violeta (szerk.): *Gramática del español*, Mexikóváros, El Colegio de México, 629–647.
- HUALDE, José Ignacio (2014), *Los sonidos del español*, New York, NY, Cambridge University Press.
- HUALDE, José Ignacio, OLARREA, Antxon, ESCOBAR, Anna María, TRAVIS, Catherine E. (2010), *Introducción a la lingüística hispánica*, New York, NY, Cambridge University Press.
- HUSZTHY Bálint (2016), „Viszi busz gyermeket zeskolába: Névelőtörlés a csángóban mint magánhangzó-gyengülési folyamat”, in É. Kiss Katalin, HEGEDŰS Attila, PINTÉR Lilla (eds.): *Nyelvelmélet és kontaktológia 3*, Budapest-Piliscsaba, Szent István Társulat-Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, 66–96. <https://btk.ppke.hu/uploads/articles/13367/file/Nyelvelm%C3%A9let%20C3%A9s%20kontaktol%C3%B3gia%203.pdf>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- KAISSE, Ellen M. (1999), „Resyllabification precedes all segmental rules”, in: AUTHIER, Jean-Marc, BULLOCK, Barbara E., REED, Lisa A. (eds.): *Formal perspectives on Romance linguistics: Selected papers from the 28th Linguistic Symposium on Romance Languages (LSRL XVIII)*, Amsterdam, John Benjamins, 197–210.
- KÁLMÁN László, TRÓN Viktor (2007), *Bevezetés a nyelvtudományba*, Budapest, Tinta Könyvkiadó. http://www.nytud.hu/publ/bevezetes_a_nyelvtudomanyba.html, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- KISS Jenő (szerk., 2003), *Magyar dialektológia*, Budapest, Osiris Kiadó. <https://www.szakartars.hu/osiris/view/kiss-jeno-szerk-magyar-dialektologia-osiris-tankonyvek-2001/?p-g=0&layout=s>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.

- KOVÁCS, Dorottya (2021), „A spanyol szótagösszevonás vizsgálata a nyelvoktatás szempontjából”, benyújtott kézirat, ELTE BTK Alkalmazott Nyelvészeti és Fonetikai Tanszék.
- LAHOZ, José María (2012), „Syllable, accent, rhythm: typological and methodological considerations for teaching Spanish as a foreign language”, *Revista Internacional de Lenguas Extranjeras*, 2012/1, 129–150. <https://revistes.urv.cat/index.php/rile/article/view/13>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- LAHOZ BENGOCHEA, José María (2007), „La enseñanza de la entonación en el aula de ELE: cómo, cuándo y por qué”, in BALMADEA MAESTU, Enrique (koord.): *Las destrezas orales en la enseñanza del español L2-LE*, Universidad de La Rioja, 705–719. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=274366>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- LAHOZ-BENGOCHEA, José María, JIMÉNEZ-BRAVO, Miguel (2020), „Spoken word boundary detection in ambiguous resyllabification contexts in Spanish”, benyújtott kézirat, *Laboratory Phonology*. <https://eprints.ucm.es/id/eprint/61636/>, letöltés ideje: 2021. 11. 18.
- LEHISTE, Ilse (1960), „An acoustic–phonetic study of internal open juncture”, *Phonetica*, 1960/5 (supplementum), 5–54.
- LEVIN, Juliette (1985), *A metrical theory of syllabicity*, doktori disszertáció, MIT. <https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/15321?show=full>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- LIPSKI, John M. (2007), „El español de América en contacto con otras lenguas”, in LACORTE, Manuel (koord.): *Lingüística aplicada del español*, La Muralla, S.L., Arco Libros, 309–345.
- MATHEWS, Thomas J. (1994), „Two Implosive Phenomena and Resyllabification in Puerto Rican Spanish”, konferencia-előadás, *Annual Meeting of the Rocky Mountain Modern Language Association*, 1994. október 27–29., Colorado Springs. <https://faculty.weber.edu/tmathews/articles/resylab.htm>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- MATSUMOTO, Junko (2010), „Nihonjin Supeingogakushuusha niyoru Gotou Onso Renzoku /CCV/ to /CVCV/ no Chikaku”, konferencia-előadás, *Congreso de la Asociación Japonesa de Hispanistas*, 2010. március, Osaka.
- MATTYS, Sven L., WHITE, Laurence, MELHORN, James F. (2005), „Integration of multiple speech segmentation cues: A hierarchical framework”, *Journal of Experimental Psychology: General*, 2005/134(4), 477–500. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.499.4162&rep=rep1&type=pdf>, letöltés ideje: 2021. 11. 18.
- MCBRIDE, Kara (2015), „Which Features of Spanish Learners’ Pronunciation Most Impact Listener Evaluations?”, *Hispania*, 98/1, 14–30. <https://doi.org/10.1353/hpn.2015.0001>
- MEINHOLD, Gottfried, STOCK, Eberhard (1982), *Phonologie der deutschen Gegenwartssprache*. Lipsce, VEB Bibliographisches Institut Leipzig.
- MICHNOWICZ, Jim, KAGAN, Laura, (2015), „On glottal stops in Yucatan Spanish: language contact and dialect standardization”, in SESSAREGO, Sandro, TEJEDO-HERRERO, Fernando (eds.): *Selected Proceedings of the 7th Workshop on Spanish Sociolinguistics*, Amsterdam, John Benjamins. <https://repository.lib.ncsu.edu/handle/1840.2/2611>, letöltés ideje: 2021. 11. 18.
- MORIMOTO, Yoshiharu (1984), „El acento español y el acento japonés en contraste”. *Sophia Linguistica*, 1984/16, 10–17.
- OKTATÁSI HIVATAL Nyelvvizsgázatási Akkreditációs Osztály (NYAK) (2002), „3. Közös referenciaszintek”, in: *Közös Európai Referenciakeret 2002 - magyar változat*. https://nyak.oh.gov.hu/nyat/doc/KER_2002/3%20fejezet_2.pdf, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- OROPEZA ESCOBAR, Minerva (2012), „Variación, reanálisis y analogía en la adquisición de

- la fonología del español”, *Revista de Investigación Educativa*, 2012/15, 48–68. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4017622>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- PIKE, Kenneth L. (1945), *The intonation of American English*. Ann Arbor, Michigan, University of Michigan Press.
- PUIGVERT OCAL, Alicia (2016), „Nuevos enfoques del contraste de lenguas en la enseñanza de la pronunciación del español como lengua extranjera”, in CRUZ MOYA, Olga (mtsai.), LAMOLDA GONZÁLEZ, María Ángeles (comp.): *La formación y competencias del profesorado de ELE: XXVI Congreso Internacional ASELE*, 835–847. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7438678>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- RENARD, Raymond (1979), *Introduction à la méthode verbo-tonale de correction phonétique*, Párizs, Didier.
- ROBINSON, Kimball (2012), „The dialectology of syllabification: A review of variation in the Ecuadorian Highlands”, *Romance Philology*, 2012/66, 115–145. https://www.academia.edu/10252785/The_Dialectology_of_Syllabification_a_Review_of_Variation_in_the_Ecuadorian_Highlands, letöltés ideje: 2021. 11. 18.
- ROMÁN, Domingo, QUEZADA, Camilo, AGUILERA, Loreto (2018), „Duración de vocales idénticas en límite de palabras en español de Chile”, *Estudios de Fonética Experimental*, 2018/XXVII, 151–170. https://www.ub.edu/journalofexperimentalphonetics/pdf-articles/XXVII-10_DRoman-separata_new.pdf, letöltés ideje: 2021. 11. 19.
- SCHAIRER, Karen Earline (1992), „Native Speaker Reaction to Non-Native Speech”, *The Modern Language Journal* 76/3, 309–319. <https://www.jstor.org/stable/330161>, letöltés ideje: 2022. 02. 12.
- SELTING Margret, AUER, Peter, BARTHWEINGARTEN, Dagmar et al. (2009), „Un sistema para transcribir el habla en la interacción: GAT 2”, *Gesprächsforschung* 2019/20, 64–114. <http://www.gespraechsforschungonline.de/fileadmin/dateien/heft2019/px-gat2-espanol.pdf>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- SERRANO MARÍN, Marina (2017), „La percepción de la duración vocálica en alemán por estudiantes españoles de DaF de los niveles A.1. Y C.1.”, *Entre Línea*, 2017/1, 63–78. <https://entrelinesarevista.files.wordpress.com/2017/11/entre-lc3adneas-nc2ba-1.pdf>, letöltés ideje: 2021. 11. 18.
- SPINELLI, Elsa, CUTLER, Anne, MCQUEEN, James M. (2002), „Resolution of liaison for lexical access in French”, *Revue française de linguistique appliquée*, 2002/1(VII), 83–96. <https://www.cairn-int.info/journal-revue-francaise-de-linguistique-appliquee-2002-1-page-83.htm>, letöltés ideje: 2021. 11. 19.
- SPINELLI, Elsa, MCQUEEN, James M., CUTLER, Anne (2003), „Processing resyllabified words in French”, *Journal of Memory and Language*, 2003/48(2), 233–254. https://pure.mpg.de/rest/items/item_57848_3/component/file_57849/content, letöltés ideje: 2021. 11. 18.
- STERIADE, Donca (1988), „Greek accent: A case for preserving structure”, *Linguistic Inquiry*, 1988/19, 271–314. <http://lingphil.mit.edu/papers/steriade/Steriade1988LI.pdf>, letöltés ideje: 2021. 11. 18.
- SZARVAS Gábor (1874), „A moldvai csángó nyelvről”, *Magyar Nyelvőr*, 1874/3, 1–6. https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarNyelvor_1874/?pg=0&layout=s, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- SZÉPE Judit (2006), „Történetek egy lovag botlásairól”, in CSER András (szerk.): *Köszöntő kötet Szende Tamás tiszteletére*, Budapest, Open Art, 77–99. <https://btk.ppke.hu/db/07/4E/m0000174E.pdf>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.

- TÖRKENCZY Miklós, Siptár Péter (2000), „Magánhangzó ~ semmi váltakozások a magyarban”, *Nyelvtudományi Közlemények* 97, 2000/97, 64–130. <http://www.nytud.hu/nyk/97/sipitork97.pdf>, letöltés ideje: 2021. 11. 17.
- TRAWICK, Sonya, MICHNOWICZ, Jim (2019), „Glottal insertion before vowel-initial words in the Spanish of Asunción, Paraguay”, in THOMPSON, Gregory L., ALVORD, Scott M. (eds.): *Contact, community and connections: Current approaches to Spanish in multilingual populations*, Wilmington, Delaware, Vernon Press, 147–171.
- TREMBLAY, Annie (2011), „Learning to parse liaison-initial words: An eye-tracking study”, *Bilingualism: Language and Cognition*, 2001/14(3), 257–279. <https://www.cambridge.org/core/journals/bilingualism-language-and-cognition/article/learning-to-parse-liason-initial-words-an-eyetracking-study/A0838AAD21D712D129916E0619D49C5F>, letöltés ideje: 2021. 11. 18.
- VENNEMANN, Theo (1988), *Preference Laws for Syllable Structure and the Explanation of Sound Change*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- VOGEL, Irene (1991), „Prosodic phonology: second language acquisition data as evidence in theoretical phonology”, in HUEBNER, Thom, FERGUSON, Charles A. (eds.): *Cross Currents in Second Language Acquisition and Linguistic Theory*, Amsterdam-Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 47–65.

INTERNETES FORRÁSOK:

- <https://www.merriam-webster.com/dictionary/synaloepha>, letöltés ideje: 2022. 02. 12.
- <https://www.mundoprimaria.com/trabalenguas/trabalenguas-cortos>, letöltés ideje: 2021. 11. 19.
- <https://www.pocoyo.com/trabalenguas/graciosos>, letöltés ideje: 2021. 11. 19.
- <https://www.pocoyo.com/trabalenguas/tradicionales>, letöltés ideje: 2021. 11. 19.